

Ode aan Petra van den Berg, bij afscheid als opbouwwerker in het Oude Westen in 2022

Petra vliegt vele jaren vrolijk door de wijk.

Ik leerde Petra 40 jaar geleden kennen, in 1982. Ze was toen net begonnen als stagiaire, in het Oude Noorden. We gingen met een groep opbouwworkers en bewoners op excursie naar Londen. Petra ging mee, een van deelnemers was mevr. Luijendijk van het wijkorgaan Crooswijk. In Londen werden Councils for Race Relations opgericht, opbouwwerkinstellingen die de verhoudingen tussen autochtonen en immigranten moesten verbeteren. Een jaar eerder stond de stad in brand bij rellen in de wijk Brixton, met gevechten tussen zwarte jongeren en de politie. Thatcher was eind jaren 70 aan de macht gekomen. Ze voerde bezuinigingen door op uitkeringen en sociale voorzieningen en wilde de macht van vakbonden breken. Over immigranten zei ze: ‘we are swamped by aliens’, we worden overspoeld door vreemdelingen.

Was Londen een voorland voor Rotterdam?

De Aktiegroep Oude Westen zet zich vanaf de jaren 70 in voor goede verhoudingen tussen verschillende groepen mensen in de wijk. Stadsvernieuwingsgeld werd gebruikt voor het aanstellen van een Turkse opbouwwerker, Mustafa Aksu, later opgevolgd door Osman Dogan, jarenlang collega van Petra. De Aktiegroepvergaderingen werden tweetalig, er werd een Turkse werkgroep opgericht. Het ‘bouwen voor de buurt’ werd ‘goed en goedkoop wonen’ voor alle bewoners met weinig geld van het Oude Westen.

De komst van Petra als opbouwwerker was een teken dat vrouwen zich meer gingen manifesteren. Het opbouwwerk was tijdens de stadsvernieuwing vooral een zaak geweest van ‘mannetjesputters’. Met Petra en haar collega Sjaan Schaap, later gevolgd door Corrie Kreuk en Natalie Dupon, ging een andere wind waaien.

In Steiger, vakblad voor de Rotterdamse wijken bericht redacteur Johan Janssens in 1990 over een ‘omslag naar buurtbeheer in het Oude Westen’, met volkstuinen, een plantenbak-aktie, een dierenhof in het wijkpark. De opbouwworkers gaan op de foto terwijl ze konijntjes aaieren. En op een braak liggend stuk grond achter de Bajonetstraat wordt een tennisbaan aangelegd. Een tennisbaan in het Oude Westen! Niet alleen voor yuppen,

de tennisclub wordt met hulp van het opbouwwerk ontmoetingsplek voor allerlei verschillende mensen.

Variant op de tennisbaan worden jeu de boules-banen die in veel wijken worden aangelegd.

Leuke en stimulerende activiteiten vormen voor het opbouwwerk een tegenwicht tegen gekanker en geklaag over slechte renovatie en over buitenlanders. Doe-dingen komen in de plaats van vergaderingen. De Leeuw van de Aktiegroep gaat plantjes water geven, het groen wordt aanknopingspunt voor nieuwe netwerken.

Sociale samenhang ontstaat in de meeste wijken niet vanzelf, het moet georganiseerd worden, ‘samenvlegingsopbouw’ om een klassieke term te gebruiken.

De nieuwe woningen werden tijdens de stadsvernieuwing ontworpen met een optimistische blik. Openslaande deuren met terras aan de Gouvernestraat, de 320 portiekwoningen hebben open trappenhuisen. Vervuiling en overlast in portieken leiden tot conflicten. De portieken werden afgesloten, maar het lukt vaak niet om afspraken te maken over het schoonhouden. Opbouwworkers en woningcorporatie organiseren van portiekgesprekken om regels af te spreken. ‘Zonder onderlinge communicatie op de trap gaat het recht van de sterkste heersen’, zegt Petra in een boekje over opbouwwerk-in-uitvoering, ‘ouderen, alleenstaande, kinderen worden het slachtoffer.’

Petra was ‘thuis bij de Aktiegroep het Oude Westen’, geworteld in de wijk. Duurzaamheid is een nieuw front, met energiecoaches, een zonnendak en regentonnen om het groen in de straten te bewateren.

In de vele sociale netwerken vormt Petra een stralende energiebron.

Om in voetbaltermen te spreken: Petra, you are a champion!

1 december 2022

Anne van Veenen, oud directeur Instituut Opbouwwerk Rotterdam